

Παιδεία

ΑΝΤΡΙΑ ΖΑΦΕΙΡΑΚΟΥ

«Η δουλειά μου δεν τρεβιώνει μαζί με το ωράριό μου. Είναι τρόπος ζωής, είναι σλειπούργημα»

Η ελληνόκυπρια καθηγήτρια που βραβεύτηκε ως η «Καλύτερη Εκπαιδευτικός του Κόσμου» μιλάει για τις προκλήσεις της εργασίας της σε έναν κόσμο που μεταβάλλεται με ιλιγγιώδη ταχύτητα.

ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΡΙΑΣΑΝ ΑΣΤΡΑΠΕΛΛΟΥ

Η Αντρία Ζαφειράκου σου φτιάχνει την ημέρα. Η όλη της συμπεριφορά του υπολογιστή με το ζωηρό, γελαστό βλέμμα συνάδει απόλυτα με την εικόνα που σχηματίζεις για εκείνη απ' όσα γράφει στο βιβλίο της. Το «Δίδαξε. Μπορείς; Τι χρειάζεται για να χτιστεί η επόμενη γενιά» (εκδ. Πατάκι) κυκλοφόρησε στα ελληνικά το καλοκαίρι και μολονότι περιγράφει ένα διαφορετικό εκπαιδευτικό σύστημα, σε γεμίζει αισιοδοξία γιατί είναι μια γραπτή υπενθύμιση ότι υπάρχουν εκπαιδευτικοί που βλέπουν τη δουλειά τους ως αυτό που είναι: ένα λειτούργημα. Δεν είναι τυχαίο ότι επιλέχθηκε ανάμεσα σε 35.000 εκπαιδευτικούς από 137 χώρες για το βραβείο της «Καλύτερης Εκπαιδευτικής στον Κόσμο» (Global Teacher Prize) του Ιδρύματος Varkey το 2018 κερδίζοντας πάνω στο νήμα εξέχουσας περιπόλισης, όπως έναν καθηγητή από την Κολομβία που είχε φτιάξει στο μηδέν τα περιστατικά εγκυμοσύνης έφηβων κοριτσιών, μια ακτιβίστρια από τη Νότια Αφρική που συνεργάζε

με εκατό σχολεία για να καταπολεμήσει τον αναλφαριθμητικό ή έναν αισθητικό διευθυντή που δημιούργησε το δικό του κανάλι στο YouTube για να διδάξει Μαθηματικά σε όλα τα παιδιά. Και γιατί; Επειδή διδάσκει Εικαστικά και Κλωστοϋφαντουργία (Art and Textiles), το συχνά θεωρούμενο και ως «φιλοκάκι» στην εκπαιδευτική κλίμη των σχολείων, αν σκεφτεί κανείς ότι είναι από τα πρώτα μαθήματα που την πληρώνουν όταν έρχεται η ώρα των περικοπών. Η Ελληνόκυπρια Ζαφειράκου (πατέρας από το Γύθαιο, μητέρα από την Αμμόχωστο) εργάζεται στο Μπρεντ του βορειοδυτικού Λονδίνου, όπου μιλιούνται πάνω από εκατό γλώσσες, 33% των νοικοκυριών ζουν σε συνθήκες φτώχειας (ο δήμος με το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό ανθρώπων που εκδιώκονται από τα σπίτια τους) και είναι αναπληρώτρια διευθύντρια (Associate Deputy Headteacher) στο Κοινωνικό Σχολείο Αλπερτον όπου μόλις 13% των μαθητών δηλώνουν χριστιανό. Διαβάζοντας το βιβλίο καταλαβαίνεις γιατί η βράβεισής της δείχνει τον όγκο που μπορεί να πάρει ένα πολυ-

πολιτισμικό σχολείο γεμάτο προκλήσεις, μια πραγματικότητα παρούσα σε όλες σχεδόν τις χώρες πλέον. Κυρίως αντιλαμβάνεται πόσο πολύ χρειάζομαστε ανθρώπους που αγαπούν τη δουλειά τους ανεξάρτητα από το τι είδους παιδιά διδάσκουν. Τουλάχιστον για αρχή.

Κάνετε μια από τις πιο δύσκολες δουλειές. Ποιοι άνθρωποι είναι εκείνοι που μπορούν να διδάξουν;
«Οι άνθρωποι που είναι οι καλύτεροι δάσκαλοι είναι εκείνοι που τους αρέσουν τα παιδιά, το μαγαζί και η ενέργειά τους, όσο κλεισεί και αν σας φαίνεται. Πρέπει επίσης να είναι άνθρωποι προσηλωμένοι να δώσουν το 100% του εαυτού τους, να κάνουν ό,τι περνάει από το χέρι τους για να περάσουν τις εξετάσεις τους τα παιδιά και να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις στη ζωή τους. Μου πήρε καιρό να συνειδητοποιή-

σω και να αποδεχθώ ότι η δουλειά μου δεν τελειώνει μαζί με το ωράριό μου. Είναι τρόπος ζωής, είναι λειτούργημα. Έχω αποδεχθεί το γεγονός ότι υπεισώθη τα παιδιά. Υπάρχουν πολλοί, καταπιληκτικοί δάσκαλοι στην Ελλάδα και παντού στον κόσμο, το πρόβλημα είναι ότι δεν αναγνωρίζεται η δουλειά τους».

Υπάρχει όμως και ένα άλλο φαινόμενο, πολύ πιο σπάνιο απ' ό,τι θα περίμενε κανείς: να διδάσκουν άνθρωποι που δεν είναι κατάλληλοι για αυτή τη δουλειά.
«Εξαρτάται από τον τρόπο σπλεγχώσεως των σχολείων. Στο Ηνωμένο Βασίλειο διαφέρει από σχολείο σε σχολείο. Κάποιος κάνει μια αίτηση, περνάει από συνέ-τευξη και αποφασίζομαστε αν κάνει για τις ανάγκες της σχολικής μας κοινότητας. Στο γειτονικό μας σχολείο, μόλις ένα χιλιόμετρο μακριά, η απόφαση και η νοσοπρία είναι εντελώς διαφορετικές. Είναι δύσκολο να είσαι δάσκαλος στη Βρετανία γιατί είμαστε διαρκώς υπό έλεγχο, μη παρατηρούμε, μας θέτουν προκλήσεις και πρέπει συνέχεια να βελτιωνόμαστε – ο μισός μου εξαρτάται από την απόδοσή μου. Γι' αυτό ο αριθμός των εκπαιδευτικών που εγκαταλείπουν το επάγγελμα είναι πολύ μεγάλος. Ξέρω ότι στην Ελλάδα οι εκπαιδευτικοί κάνουν ό,τι καλύτερο μπορούν και ότι οι προκλήσεις είναι πολλές, υπάρχουν και εκείνοι που έχουν χάσει το κίνητρό τους. Μιλούσα με μια υπέροχη κοπέλα στην Ελλάδα και η πρώτη ερώτησή που της απηύθυνα ήταν: «Ποιο είναι το αγαπημένο σου μάθημα;». Εκείνη είπε «Μαθηματικά» και οι κόρες μου απήρτησαν γιατί δεν είναι το πιο δυνατό δικό τους σημείο. Τελικά αποδείχθηκε ότι ο λόγος που η κοπέλα αγαπούσε τα

Μαθηματικά ήταν επειδή εκείνη την ώρα δεν γινόταν μάθημα. Ρώγησε η καρδιά μου και σκέφτηκα: «Αυτό είναι λάθος!». Πώς μπορεί να κηθείται ένα παιδί σε μια αίθουσα με έναν εκπαιδευτικό που δεν ενδιαφέρεται να διδάξει; Τι θα απογίνει αυτή η κοπέλα; Θα το ρίξει στα φροντιστήρια, θα αποφοιτήσει; Είναι η δική μας ευθύνη να τη βοηθήσουμε».

Είστε διευθύντρια σε ένα από τα πιο πολυπολιτισμικά σχολεία του Λονδίνου και μόνε εκανε εντύπωση που γράφετε ότι η έμφαση δεν πρέπει να δίνεται στο πώς θα προσλάβουν τα παιδιά τον βρετανικό πολιτισμό αλλά πώς θα κατανοήσουν οι εκπαιδευτικοί τους δικούς τους.

«Υπάρχει κίνδυνος όταν ο κόσμος βλέπει τη συμπεριληψη ως κάτι αρνητικό. Και όμως μπορούμε και να γίνουμε καλύτεροι και να διαπρέψουμε μέσα από αυτή. Στο σχολείο μου έχουν έρθει παιδιά χωρίς να γνωρίζουν ούτε μια λέξη αγγλικά και υπήρχε το ρίσκο να θεωρηθούν κοινά, μη δεπικά στη μάθηση. Το εμπόδιο της γλώσσας δεν σημαίνει έλλειψη νοημοσύνης, το διαπιστώνεις μόλις τα βοηθάς να το ξεπεράσουν. Είναι και ο λόγος που πιστεύω ότι τα Εικαστικά, η Μουσική και οι Τέχνες γενικότερα πρέπει να είναι αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας που βοηθάει και τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Μπορείς να εκφραστείς χωρίς να ανοίξεις το στόμα σου. Οι Τέχνες είναι το πιο συμπεριληπτικό πεδίο γιατί όλα τα παιδιά αποκτούν εφόδια τα οποία τα βοηθούν και στα υπόλοιπα μαθήματα».

Τι συμβαίνει με τα παιδιά που δεν αντιμετωπίζουν αυτά τα προβλήματα; Υπάρχει η άποψη ότι σε ένα τέτοιο περιβάλλον επιβραδύνεται η δική τους ανάπτυξη.

«Η δουλειά μου ως εκπαιδευτικού είναι να διασφαλίσω ότι όλα τα παιδιά στην τάξη μου έχουν πρόσβαση στο αντικείμενο διδασκαλίας μου. Δεν είναι να απευθύνομαι σε μια συγκεκριμένη κατηγορία παιδιών αλλά να προσπαθώ να μεταρραδίσω από που θέλω να διδάξω ώστε να είναι κατανοητό σε μια ποικιλία παιδιών που προσλαμβάνουν τη γνώση με διαφορετικούς τρόπους».

Γιατί, όπως λέτε, «μια διδασκαλία σωστή για τα παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και αναπηρίες θα είναι σωστή για όλα τα παιδιά»;

«Ναι, βέβαια. Είναι ταμπού να έχει ένας μαθητής ειδικές μαθησιακές ανάγκες και δυσκολίες, σηματοποιείται. Αν είσαι γουόρς, συχνά δεν θες να το ακούσεις για να εκφραστείς χωρίς να ανοίξεις το στόμα σου. Οι Τέχνες είναι το πιο συμπεριληπτικό πεδίο γιατί όλα τα παιδιά αποκτούν εφόδια τα οποία τα βοηθούν και στα υπόλοιπα μαθήματα».

● Η Αντρία Ζαφειράκου στην τελετή απονομής του βραβείου «Global Teacher Prize» στο Ντουμπάι το 2018 με τον σείν Μοχάμεντ μπιν Ρασίντ αλ Μακτούμ, πρωθυπουργό και αντιπρόεδρο της κυβέρνησης των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων.

Απέκτησα περισσότερες δεξιότητες και ποικιλία προσέγγισης στο πώς αποκοτίνω γνώση οι μαθητές. Αν όλοι διδάσκαμε με τον ίδιο τρόπο, ο κόσμος θα ήταν ένα πολύ βαρετό μέρος και δεν θα υπήρχαν επιτυχημένοι άνθρωποι σε αυτόν παρά μόνο μαθητές με υψηλές ακαδημαϊκές επιδόσεις».

Ποιοι είναι «επιτυχημένοι άνθρωποι»;

«Το ερώτημα είναι: Πώς θέλουμε να τα παιδιά μας; Θέλουμε να είναι περίεργα, ωλιμρά, καλοσυνάτα, επινοητικά, χαρούμενα, αφοσιωμένα σε μια κοινότητα; Αυτή είναι κατά τη γνώμη μου η επιτυχία. Ορισμένες φορές προσλαμβάνουμε καθηγητές με όλα τα διδακτορικά και τα τυπικά προσόντα που μπορείτε να φανταστείτε. Όταν όμως βάζεις αυτούς τους δόκτορες σε μια τάξη με ένα τσουέμο δωδεκάχρονα αγόρια από την Αφρική με δύσκολες οικογενειακές ιστορίες, μπορούν άραγε να κερδίσουν την προσοχή τους και να συνδεθούν μαζί τους; Συχνά η απάντηση είναι όχι. Η ακαδημαϊκή επιτυχία δεν συνεπάγεται εκπαιδευτική επίκριση, εν προκειμένω επιτυχία στην τάξη. Από την άλλη, έχουμε και παιδιά με τους καλύτε-

ρους βαθμούς, τα οποία όμως αδυνατούν να μιλήσουν σε μια συνέντευξη με ένα πανεπιστήμιο που θα κρίνει την εισαγωγή τους σε αυτό. Δεν έχουν κοινωνικές δεξιότητες που θα τους βοηθήσουν να ενταχθούν σε μια κοινότητα, οι οποίες είναι εξίσου σημαντικές στη ζωή».

Μπορεί να αποκτήσει αυτές τις δεξιότητες ένας εκπαιδευτικός ή πρέπει να τις έχει ήδη σε αυτή που αποκαλούμε ως «κλίση» του;

«Μπορούμε να το καταφέρουμε ενημερώνοντας και καταρτίζοντας τους εκπαιδευτικούς μας πάνω στις εξελίξεις της παιδαγωγικής επιστήμης, τις νέες μεθόδους και θεωρίες διδασκαλίας. Αλήθεια, πόσο συχνά συμβαίνει αυτό; Κατ' αρχάς συμβαίνει ή οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν με τον ίδιο τρόπο που διδάσκονταν εκείνοι πριν από 25 και 30 χρόνια; Τα παιδιά σήμερα είναι πολύ διαφορετικά, δεν μαθαίνουν με τον τρόπο που μαθαίναμε εμείς. Πρέπει να προσαρμοστούμε στις ανάγκες τους για να βελτιωθούμε. Κάθε κυβέρνηση πρέπει να επενδύει στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών όχι μόνο μια φορά, αλλά διαρκώς. Πρέπει να υπάρ-

χουν χρήματα στον σχολικό προϋπολογισμό για να βελτιώνουν την ποιότητα της εκπαίδευσης».

Ενδιαφέρεται η βρετανική κυβέρνηση για όλα τα παιδιά και τις παραμέτρους που αναφέρετε; Ολιος γράφετε, για παράδειγμα, σας υποσχέθηκαν βοήθεια με τον φιλανθρωπικό οργανισμό «Φιλοξενούμενοι καλλιτέχνες» που ιδρύσατε το 2018 για να βοηθήσετε παιδιά σε δύσκολα σχολικά περιβάλλοντα, αλλά έκτοτε είναι άφαντοι.

«Νομίζω ότι τους ενδιαφέρει να μαθαίνουν όλα τα παιδιά απαρεικλώς. Αγλικά, Μαθηματικά και Επιστήμες και ασκείται μεγάλη πίεση στο εκπαιδευτικό μας σύστημα για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος. Είναι δύσκολο να είσαι εκπαιδευτικός ή διευθυντής γιατί κάθε χρόνο η πίεση αυξάνεται. Έχουμε επιθεωρητές που έρχονται στο σχολείο και οι οποίοι ελέγχουν όλη τη σχολική κοινότητα, οι αξιολογήσεις ανακινούνται δημοσίως, όλοι ξέρουν αν το σχολείο μας πηγαίνει καλά. Οι γονείς μπορεί να πάρουν τα παιδιά από ένα σχολείο βάσει των αποτελεσμάτων. Το εκπαιδευτικό σύστημα στη Βρετανία είναι

πολύ διαφανές. Αυτή η έκθεση σου δίνει κίνητρο όταν είναι κριτική ώστε να είναι καλό το σχολείο στη δική σου "βάρδια". Δεν μπορείς να εφησυχάζεις όσον αφορά την ποιότητα των υπηρεσιών σου».

Μετά τη βράβευσή σας ταξιδεύσατε σε όλον τον κόσμο, σας καλούν σε ένα σωρό μέρη και φαντάζομαι ήρθατε σε επαφή με πολλά διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα. Έχετε άποψη για το ποιο απ' όλα ανταποκρίνεται περισσότερο στις σημερινές απαιτήσεις;

«Δεν μπορώ να απαντήσω αυτή την ερώτηση. Οι εκπαιδευτικοί παραπονιούνται παντού, το ίδιο κάνουν και τα υπουργεία Παιδείας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο φτάνουμε στα άκρα, οι δάσκαλοι παθαίνουν υπερκόπωση, βρισκόμαστε διαρκώς υπό πίεση. Το συμβόλαιό μου λέει ότι πρέπει να βρίσκομαι στην αίθουσα 195 μέρες του χρόνου. Τα συστήματα που λειτουργούν υποθέτω ότι είναι εκείνα που έχουν ενγυήσεις υψηλής ποιότητας, ας πούμε ένας επιθεωρητής κάποιου είδους που πάει σε κάθε σχολείο και καταγράφει τι συμβαίνει και τιμά το επάγγελμα και την παράδοσή του. Είναι εκείνα που επεν-

δύουν στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών και στις υποδομές. Γιατί να θέλει ένα παιδί να μάθει μέσα σε ένα κτίριο που είναι βρώμικο, γεμάτο γραφίτι και σπασμένες καρέκλες; Γιατί να θέλει ένας εκπαιδευτικός να διδάξει εκεί; Συμμάρι τον ενθουσιασμό μου όταν έκανα μια ομιλία TEDx στη Θεσσαλονίκη, σε αυτή την υπέροχη και πλούσια σε ιστορία πόλη. Όταν το ταξίδι πέρασε από το πανεπιστήμιο, η καρδιά μου βούλιαξε βλέποντας τα γραφίτι, τις μπάρες στα παράθυρα. Τα πανεπιστήμια πρέπει να είναι χώροι έμπνευσης, εκεί γεννιούνται οι καλύτερες ιδέες, εκπονούνται ερευνητικά προγράμματα που κάνουν καλύτερο τον κόσμο. Μπορεί να μη φαίνεται τόσο σημαντικό, αλλά είναι ύψιστης σημασίας. Να πιο επίσης ότι στην Ιαπωνία, για παράδειγμα, έχουν τα πιο απίθανα αποτελέσματα όσον αφορά τα Μαθηματικά, όμως καλλιεργείται ανταγωνισμός σε τέτοιο ακραίο βαθμό ώστε τα παιδιά αυτοκτονούν γιατί μελετούν 16 ώρες την ημέρα».

Να πούμε όμως και για τους γονείς. Ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος τους σε όλη αυτή τη διαδικασία;

«Οι σχέσεις μεταξύ γονέων και σχολείων πρέπει να περάσει από το πανεπιστήμιο, η καρδιά μου βούλιαξε βλέποντας τα γραφίτι, τις μπάρες στα παράθυρα. Τα πανεπιστήμια πρέπει να είναι χώροι έμπνευσης, εκεί γεννιούνται οι καλύτερες ιδέες, εκπονούνται ερευνητικά προγράμματα που κάνουν καλύτερο τον κόσμο. Μπορεί να μη φαίνεται τόσο σημαντικό, αλλά είναι ύψιστης σημασίας. Να πιο επίσης ότι στην Ιαπωνία, για παράδειγμα, έχουν τα πιο απίθανα αποτελέσματα όσον αφορά τα Μαθηματικά, όμως καλλιεργείται ανταγωνισμός σε τέτοιο ακραίο βαθμό ώστε τα παιδιά αυτοκτονούν γιατί μελετούν 16 ώρες την ημέρα».

Σας ζητήθηκε ποτέ να έρθετε στην Ελλάδα και να μοιραστείτε τις εμπειρίες σας με κάποιον τρόπο, εκτός από την περίπτωση του TEDx;

«Είμαι πολύ συνδεδεμένη με την Ελλάδα, ερχόμαστε κάθε χρόνο να δούμε τους συγγενείς μας, ξέρω ότι κάποια στιγμή εκεί θα αποσυρθώ όταν συνταξιοδοτηθώ. Για να είμαι ειλικρινής, όταν κέρδισα το βραβείο η ελληνική κυβέρνηση δεν εκμεταλλεύτηκε καθόλου τη νίκη αυτή και έχασε μια τεράστια ευκαιρία. Δεν με κάλεσαν ποθεν, σε αντίθεση με την κυπριακή κυβέρνηση από την οποία έλαβα πολλά μηνύματα και προσκλήσεις. Αισθάνθηκα ότι υπήρξε χρήση εκεί, στήριξα τους εκπαιδευτικούς, τους τιμή-

σα, τους έκανα πιο δημοφιλείς. Αυτό που δεν καταλαβαίναμε κανείς για τους εκπαιδευτικούς είναι ότι είμαστε μια μεγάλη κοινότητα ανεξάρτητα από το πού προερχόμαστε».

Να πούμε όμως και για τους γονείς. Ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος τους σε όλη αυτή τη διαδικασία;

«Οι σχέσεις μεταξύ γονέων και σχολείων πρέπει να περάσει από το πανεπιστήμιο, η καρδιά μου βούλιαξε βλέποντας τα γραφίτι, τις μπάρες στα παράθυρα. Τα πανεπιστήμια πρέπει να είναι χώροι έμπνευσης, εκεί γεννιούνται οι καλύτερες ιδέες, εκπονούνται ερευνητικά προγράμματα που κάνουν καλύτερο τον κόσμο. Μπορεί να μη φαίνεται τόσο σημαντικό, αλλά είναι ύψιστης σημασίας. Να πιο επίσης ότι στην Ιαπωνία, για παράδειγμα, έχουν τα πιο απίθανα αποτελέσματα όσον αφορά τα Μαθηματικά, όμως καλλιεργείται ανταγωνισμός σε τέτοιο ακραίο βαθμό ώστε τα παιδιά αυτοκτονούν γιατί μελετούν 16 ώρες την ημέρα».